

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ.1.07/1.5.00/34.0641

VY_12_INOVACE_ČJL_2-12

Vzdělávací obor: 33-56-H/01 Truhlář

36-67-H/ 01 Zedník

Předmět: Český jazyk a literatura

Tematická oblast: Stylistika

Ročník: 1

Tematický okruh: Tvoření slov

Anotace: Učitel vysvětlí tvoření slov způsoby, které procvičí se žáky na připravených cvičeních. Neočekává bezchybné výsledky, jde o žáky speciální školy. Žák se seznámí se způsoby obohacování slovní zásoby. Pochopí odvozování, skládání a zkracování slov. Zvládá práci se slovníky - Pravidly českého pravopisu. Žák si ověří svoji schopnost podle abecedy najít správný výraz. Tyto schopnosti může využít i při výuce cizího jazyka. Žák je schopen rozumět významu zkratek.

Použité zdroje:

Kvítková, N. - Helclová, I: Čeština pro učební obory SOU, SPN, Praha 1997

Štěrbová, L. – Vytejková, O: Český jazyk pro 1. až 3. ročník OU, Septima, Praha 1998

Čeština na dlani - přehled světové a české literatury. Nakladatelství Rubico, Olomouc 2005, ISBN 80-7346-042-4

Ječná, K: Nuda při češtině? Ani nápad. Agentura Strom 1999 - Náměty pro učitele, sv.I

Autor: Helena Kalátová

1.9.2012

Obsahová část materiálu: **1. Tvoření slov**

2. Cvičení

Slova mají svůj věcný význam, který je známý příslušníkům národa používajícím jazyk. Nauka o slovní zásobě se nazývá lexikologie. Základní slovní zásobu tvoří nejfrekventovanější slova. K dorozumění

stačí však asi 1 500 slov. K tvoření nových slov dochází v jazyce zřídka. Častěji tvoříme nová slova ze známých základů./ K. Čapek – robot/.

Způsoby tvoření nových slov

1. Odvozování- tvoření předponami či příponami, které se spojují se základem: pra+les, ni+kdo, ně+co

2. Skládání- vznik slova ze 2 slov: zeměkoule,černovlasý, vodováha, trojúhelník

3. Zkracování vznikají zkratky a zkratková slova

-zkratky: ČR-Česká republika, SOU-střední odborné učiliště,ZOH –zimní olympijské hry, čp.-číslo popisné

- zkratková slova- alobal –aluminium a obal

4. Značky – vznikly zkrácením slov nebo slovních spojení a označují jednotky měr, vah, chemických prvků – pozor za značkami nepíšeme tečku. Např. l-litr, Kč – česká koruna, r-poloměr, Cu- měď

5. Obměny hlásek v příbuzných slovech

Každé slovo má kořen, Je to část společná příbuzným slovům. Příklad: **ryb**-ář,**ryb**-ník,**ryb**-íčka, po-**ryb**-ný,**ryb**-árna, **ryb**-í.

Přejímání slov – slova jsou přejímána z jiných jazyků, ze starších vývojových stadií : např. stadion, gigant, bible, kříž, faktura, automobil, volt, ampér, princ, plech, internet, šek, rýže, tetovat, větev, vzduch,košile, pošta, bavlna, sobota

Změny ve významu slov – slovní zásoba českého jazyka je v neustálém pohybu, slova dostávají jiný význam, některá slova zužují svůj význam/ stroj – psací, dopravní/, jiná rozšiřují původní význam/ zápas – původně klání s chytáním se za pasy, dnes jakékoli utkání/.

2. Cvičení / žáci pracují ve dvojici nebo malých skupinkách/

1. Podle vzoru připoj ke kořenu předponu či příponu a urči slovní druhy.

Vzor: stroj-ník, stroj-ovna, stroj-ní

se-stroj-it,vy-stroj-ený

ná-stroj, pří-stroj, vý-stroj

Pracuj: vod-a,.....

2. Víš co znamenají tyto zkratky a značky?

aj., atd., t.r., OSN, s.s r.o., a.s. , př.n.l. , Bc. ,Ing. , Mgr., dcl, ARO, v.r., č.j.

VU,SOU a ŠJ Obořiště

3. Na rychlost hledat neznámé výrazy ve slovníku

Cílem je zopakovat abecedu, zvládnout práci se slovníkem potřebnou i pro práci v hodinách cizího jazyka.

Třída rozdělena na menší skupiny, každý má pravidla českého pravopisu, učitel zadává hledané výrazy. Nejkratší čas je výhodou.

Řešení

ad1/

Voda, vodní, vodovodní, vodník, vodový, vodnice, vodovky, vodovod, Závodí u Mostu, trativod....

ad2/

a jiné, a tak dále, tohoto roku, Organizace spojených národů, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, před naším letopočtem, Bakalář, inženýr, Magister, decilitr, Odd. nemocnice – nepřetržitý dohled, vlastní rukou, číslo jednací, Výchovný ústav, střední škola a školní jídelna Obořiště.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak je Helena Kalátová. Při zpracování byly uvedeny výše uvedené učebnice.

Tyto materiály byly vytvořeny za podpory spolufinancování projektu a fondů EU.